

ZASŁUŻENI DLA ELEKTROTECHNIKI (CZ. 13) – WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

W trzynastej części cyklu artykułów o wybitnych naukowcach, inżynierach, technikach i działaczach w zakresie szeroko pojętej elektrotechniki, upamiętnionych jako patroni ulic, instytucji, miejsc publicznych, pomników i innych form, przedstawiamy województwo świętokrzyskie. Artykuł publikujemy za zgodą Kolegi Dariusza Świsulskiego oraz jego studentów z Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej, którzy opracowali temat w ramach przedmiotu Historia techniki (semestr 1, studia niestacjonarne 2. stopnia, kierunek elektrotechnika).

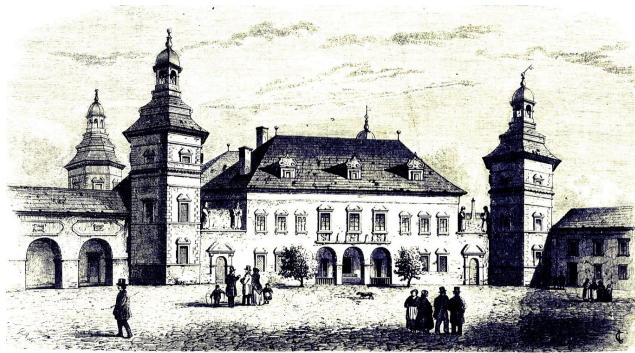
Wstęp

Obecne województwo świętokrzyskie, z ośrodkami takimi jak Kielce, Końskie, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice i Skarżysko-Kamienna, posiada bogatą i udokumentowaną historię związaną z rzemiosłem i przemysłem, sięgającą czasów średniowiecznych. To właśnie na styku ziemi mazowieckiej, kieleckiej i łódzkiej mieścił się Staropolski Okręg Przemysłowy (zwany również Zagłębiem Staropolskim), najbardziej uprzemysłowiony region Rzeczypospolitej Obojga Narodów, znany z przemysłu metalurgicznego, środków transportu, maszyn, materiałów budowlanych, ceramiki szlachetnej oraz hutnictwa szkła i żelaza.

Zdjęcie 1. Ruiny huty w Samsonowie (powiat kielecki, gmina Zagnańsk) [1]

W pierwszej połowie XIX w. nastąpił największy rozkwit okręgu. Stało się to dzięki staraniom wybitnych patriotów – Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i Stanisława Staszica, który to będąc w istniejącym wówczas Królestwie Polskim odpowiedzialnym za górnictwo i hutnictwo rządowe – 20 lutego 1816 r. powołał w Kielcach do życia pierwszą w Polsce uczelnię techniczną – Szkołę Akademiczno-Górnica, gdzie wykładało wielu wybitnych uczonych, uznawanych za autorytety z dziedzin górnictwa, metalurgii oraz inżynierii.

Zdjęcie 2. Zamek Biskupów Krakowskich w Kielcach – siedziba Akademii Górniczej (Tygodnik Ilustrowany, 18 sierpnia 1860) [2]

Dyrektorem kieleckiej uczelni został Jan Ullmann, studiujący wcześniej na pierwszej na świecie wyższej uczelni górniczej we Freibergu, zaś większość wykładowców stanowili uczeni z Saksonii. Szkoła miała wykształcić kadry, które w przyszłości miały pracować w polskich zakładach przemysłowych, hutach i kopalniach. Akademię Górniczą zdążyło ukończyć około 40-45 osób. Uczelnia działała krótko, ponieważ już w grudniu 1826 r. – decyzją Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego – polecono przeniesienie jej w roku 1827 z Kielc do Warszawy. Finalnie decyzja okazała się opłakana w skutkach, gdyż szkoła nigdy nie wznowiła w Warszawie swojej działalności, na co wpływ mógł mieć m.in. wybuch Powstania Listopadowego.

Tomasz Ruśkiewicz – pionier przemysłu elektrotechnicznego w Polsce, patron Oddziału Kieleckiego SEP

W okresie dwudziestolecia międzywojennego XX w. Zagłębie Staropolskie weszło w skład Centralnego Okręgu Przemysłowego, co przyczyniło się do ożywienia gospodarczego regionu. Zmodernizowano wówczas m.in. istniejące zakłady przemysłu zbrojeniowego w Kielcach, Skarżysku-Kamiennej, Radomiu, Starachowicach i Ostrowcu Świętokrzyskim. To właśnie w tym i wcześniejszym okresie Młodej Polski przypadają lata działalności wybitnego polskiego przedsiębiorcy, elektryka, elektrotechnika, działacza społecznego oraz współtwórcy polskiego przemysłu maszyn elektrycznych, związanego z ziemią świętokrzyską oraz Kielcami – inżyniera Tomasza Ruśkiewicza, którego za swojego patrona powołał Oddział Kielecki Stowarzyszenia Elektryków Polskich.

Tomasz Józef Ruśkiewicz urodził się 22 listopada 1867 r. w Końskich w rodzinie szlacheckiej herbu Wielorad. Młode lata życia spędził w Kielcach, gdzie uczęszczał do gimnazjum (gdzie poznał Stefana Żeromskiego, z którym korespondował i przyjaźnił się do końca życia). Maturę zdał w Kielcach w roku 1885 i rozpoczął studia na Wydziale Nauk Matematyczno-Fizycznych Uniwersytetu Petersburskiego, gdzie już w 1889 r. uzyskał tytuł Kandydata Nauk Matematycznych. W czasie studiów związał się z tajnym związkiem Młodej Polski „Zet”, który za ideały przyjął szerzenie zasad sumienności, rzetelności i pracy organicznej, a także polskie tradycje narodowe – za co został aresztowany i więziony. Po powrocie do kraju w roku 1890, w związku z udziałem w organizowaniu w Warszawie obchodów setnej rocznicy Konstytucji 3 Maja – został ponownie aresztowany i osadzony w Cytadeli Warszawskiej (od 14 września 1891 do końca roku 1892). W następstwie sprawy sądowej został poddany dozorowi policyjnemu na okres 3 lat i wydalony na 5 lat z kraju. W 1892 r. wyjechał do Niemiec, gdzie podjął studia elektrotechniczne, najpierw na Politechnice w Darmstadt (Hesja), gdzie ośrodek swój miała liczna

i dobrze zorganizowana kolonia polska, a następnie na słynnej badeńskiej Politechnice w Karlsruhe, uzyskując w roku 1897 pod kierunkiem profesora Engelberta Arnolda dyplom inżyniera elektryka.

Po uzyskaniu zezwolenia na powrót z zagranicy – w roku 1898 zamieszkał w Warszawie, poświęcając się pracy w obszarze elektrotechniki, a zwłaszcza przemysłu elektrotechnicznego (będącego do tego czasu głównie w rękach niemieckich), w czym przyświecało mu stałe i konsekwentne realizowanie zamierzeń polegających na wypieraniu obcych wpływów oraz przeszczepianie na teren ziem polskich najnowszych osiągnięć myśli technicznej, kształcenie polskich specjalistów (w tym również kobiet – co stanowiło nowość w tamtych czasach), a także działalność społeczno-oświatowa. 27 marca 1899 r. został współorganizatorem i członkiem prezydium Delegacji Elektrotechnicznej, powstałej przy Sekcji Technicznej Warszawskiego Oddziału Towarzystwa Popierania Przemysłu i Handlu. Brał udział w organizowanych przez tę Delegację wykładach dla szerokich kół techników i monterów.

W latach 1899-1901 pracował jako kierownik techniczny w fabryce latarek, ogniw i baterii Tytan. W 1901 r. zorganizował i zaczął prowadzić przedsiębiorstwo elektrotechniczne „Ruśkiewicz i Godlewski”, które wykonywało różnego rodzaju roboty elektroinstalacyjne i z czasem uzyskało dużą renomę, wykonując m.in. skomplikowane prace przy budowie Filharmonii Warszawskiej. Z czasem przedsiębiorstwo rozrosło się zmieniając nazwę na Ruśkiewicz, Godlewski, Tyszka S.A., a następnie na Polskie Towarzystwo Robót Elektrycznych.

W 1905 r., jako delegat Warszawy uczestniczył w Zjeździe Inżynierów i Techników w Petersburgu. Podpisał pierwszą odezwę Komitetu Obywatelskiego Pomocy dla Robotników i Ich Rodzin Pozbawionych Środków do Życia z powodu strajku w roku 1905. Był członkiem Towarzystwa Kursów Naukowych (później: Wolna Wszechnica Polska w Warszawie 1906-1913).

W roku 1906 współorganizował pierwszą w kraju fabrykę żarówek z włóknem metalowym (żarnikiem) „Cyrkon” (stworzoną wyłącznie za polskie fundusze i z polskim personelem), zostając pierwszym prezesem zarządu tej firmy. W 1910 r. założył własną firmę „Biuro techniczne – inż. T. Ruśkiewicz”, wykonującą roboty elektryczne, m.in. w latach 1912-1913 budowę, uruchomienie i eksploatację elektrowni miejskich w Kielcach i Końskich, o pokaźnych jak na tamte czasy mocach, przeznaczonych głównie dla potrzeb oświetleniowych.

Zdjęcie 3. Notatka w ówczesnej gazecie – Fabryka Lamp Elektrycznych „Cyrkon” – która istniała później pod nazwą Zjednoczonej Fabryki Żarówek TUNGSRAM S.A.. Nowością technologiczną fabryki „Cyrkon” była produkcja żarówek z włóknem metalowym (trwalszym i zużywającym mniej energii elektrycznej),

W 1919 r. Tomasz Ruśkiewicz uczestniczył w zjeździe założycielskim Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich, gdzie w kole, a następnie w Oddziale Warszawskim SEP był członkiem komisji rewizyjnej i przedstawicielem do Rady Delegatów SEP. Często przewodniczył na zebraniach Oddziału. Był także jednym z przewodniczących Walnego Zjazdu Elektrotechników Polskich w Warszawie (1919 r.) i w Toruniu (1921 r.).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości został dyrektorem zarządzającym i członkiem zarządu Polskiego Towarzystwa Elektrycznego, założonego w 1918 r. Przyczynił się do stworzenia w Polsce przemysłu maszyn elektrycznych, biorąc udział w organizacji fabryk elektrycznych w Katowicach i w Warszawie. Był też jednym z założycieli, członkiem zarządu i komitetu redakcyjnego wydawnictwa „Przegląd Elektrotechniczny” (istniejącego od maja 1921 r.).

Inżynier Ruśkiewicz był głównym inicjatorem utworzenia ogólnopolskiej organizacji przemysłu elektrotechnicznego. Został prezesem Rady Polskiego Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych (1923 r.), przy którym powołał Komisję Propagandową polskiego przemysłu elektrotechnicznego. Zorganizował i był pierwszym dyrektorem zarządzającym spółdzielni POLSKIE ELEKTROWNIE (1925 r.), powołanej przy Związku Elektrowni Polskich, w celu popierania rozwoju elektrowni przez ułatwienie dostaw sprzętu, aparatury i maszyn. W pracach tego Związku uczestniczył jako członek jego rady. Był również członkiem rady zarządzającej Polsko-Holenderskiej Fabryki Lamp Elektrycznych PHILIPS.

Zdjęcie 4. Inż. Tomasz Ruśkiewicz [8]

Zmarł 27 grudnia 1926 r. w Warszawie i został pochowany w grobie rodzinnym na Cmentarzu Powązkowskim. Po śmierci Tomasza Ruśkiewicza – w uznaniu jego zasług – Polski Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych utworzył Fundusz Stypendialny jego imienia, z którego przyznawano corocznie stypendium studentowi Wydziału Elektrotechnicznego Politechniki Warszawskiej.

Osoba inż. Tomasza Ruśkiewicza została godnie upamiętniona poprzez przyjęcie jego osoby za patrona Oddziału Kieleckiego SEP uchwałą Zarządu Głównego SEP z dnia 13 listopada 2019 r. Oddział Kielecki SEP, na czele którego stoi obecnie Kazimierz Ginał, skupia około 460 członków działających w 17 kołach, a w roku 2020 obchodził 70-lecie swojego istnienia. Terenowa

organizacja elektryków ze środkowo-wschodniego regionu Polski, jako Koło Radomskie SEP, została przyjęta do Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (SEP) podczas Nadzwyczajnego Zgromadzenia Delegatów Kół SEP, odbywającego się równocześnie z Drugim Ogólnopolskim Zjazdem Elektrotechników w Toruniu w dniach 30.10-01.11.1921 r.

Na przestrzeni lat elektrycy regionu świętokrzyskiego dobrze zapisali się w annałach historii, poczynawszy od wkładu w elektryfikację odrodzonego państwa polskiego, działalność konspiracyjną w czasie bohaterskiej walki Polskiego Państwa Podziemnego z niemieckim okupantem, aż po wkład w odbudowę kraju po II wojnie światowej. Dalsze lata funkcjonowania stowarzyszenia, to przede wszystkim praca na rzecz rozwoju energetyki przemysłowej, łączności, budowy sieci elektroenergetycznych, modernizacji zakładów wytwórczych, elektryfikacji terenów wiejskich, a także wspieranie rozwoju szkolnictwa zawodowego i wyższego technicznego – w tym zaangażowanie władz kieleckiego SEP w utworzenie zrębów Politechniki Świętokrzyskiej. Dzieje Oddziału Kieleckiego SEP są wspaniałym przykładem organicznej pracy u podstaw, które podobnie – jak biografia jego patrona – Tomasza Ruśkiewicza, mogą służyć za inspirację i świecić przykładem w obecnych czasach.

Ignacy Mościcki – wynalazca, naukowiec, elektrochemik, polityk, Prezydent RP w latach 1926-1939, patron ulic w Stopnicy i Skarżysku-Kamiennej

Kolejną wybitną postacią, która została upamiętniona na ziemi świętokrzyskiej – jest Ignacy Mościcki, Prezydent Polski w okresie II Rzeczypospolitej. Oprócz patronowania dwóm ulicom, znajdującym się w Skarżysku-Kamiennej i Stopnicy – odcisnął również swój ślad w Kielcach, gdzie w roku 1933 uroczyste dokonał otwarcia Stadionu Leśnego (dawnego Parku Stadionu), zaś ogrom tego wydarzenia sprawił, że ówczesna prasa z uznaniem rozpisywała się o kieleckim kompleksie sportowym. Oprócz znacznych zasług na arenie politycznej w młodym państwie polskim, Ignacy Mościcki był utalentowanym chemikiem, mającym liczne patenty zagraniczne, administratorem fabryk, współtwórcą instytutu naukowego i spółki wydobywczej, wykładowcą akademickim i rektorem wyższej uczelni (Politechnika Lwowska). Jego sukcesów wystarczyłoby na wypełnienie kilku biografii. W poniższych akapitach skupiono się na dorobku Prezydenta Mościckiego wyłącznie z zakresu elektrochemii i elektrotechniki.

Ignacy Mościcki urodził się 1 grudnia 1867 r. w Mierzanowie jako jedno z sześciorga rodzeństwa. Po ukończeniu szkoły średniej w 1887 r. podjął studia chemiczne na Politechnice w Rydze, angażując się z czasem w aktywność polityczną, która w 1892 r. spowodowała konieczność ucieczki przed aresztowaniem i emigracji do Londynu. W roku 1897 otrzymał ofertę pracy na Uniwersytecie we Fryburgu (Szwajcaria). Po 4 latach asystentury w zakresie elektrochemii, zdecydował się na objęcie funkcji kierownika technicznego w firmie Société de l'Acide Nitrique, w której otworzył fabrykę kwasu azotowego, produkowanego autorską metodą Mościckiego (wiązanie azotu atmosferycznego przy wykorzystaniu elektryczności).

Pomyślne wyniki prób z utlenianiem azotu w łuku elektrycznym skłoniły Mościckiego do rezygnacji z asystentury i zajęcia się wyłącznie pracą badawczo-rozwojową i wdrożeniami. Wymagało to zbudowania przemysłowych generatorów wysokiego napięcia (WN) o dużej mocy oraz wysokonapięciowych kondensatorów, które nie były wówczas produkowane, co skłoniło go do osobistego zajęcia się ich konstrukcją. Wyniki swoich prac opublikował w 1904 r. w

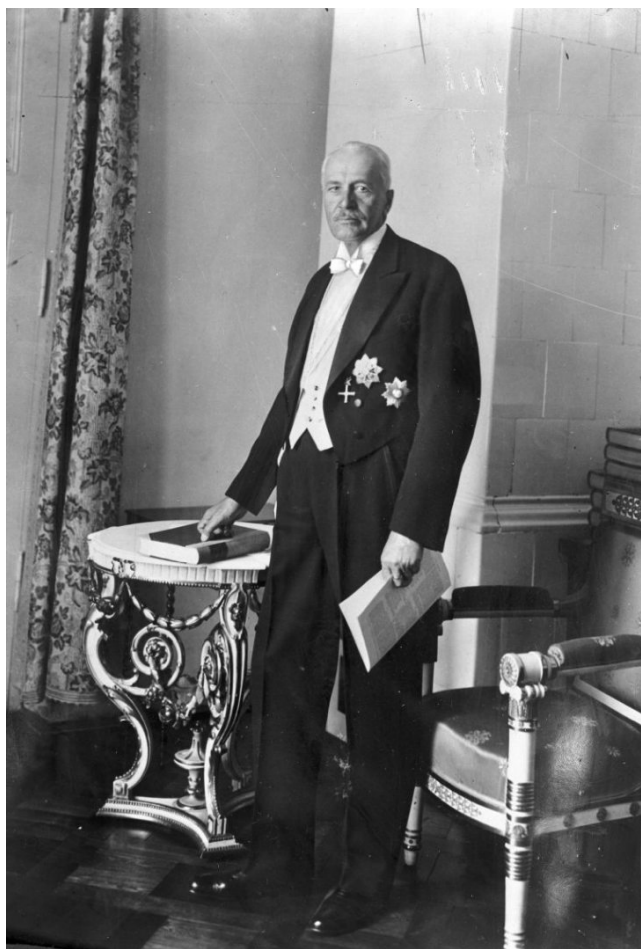
sprawozdaniach Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Kondensatory wytwarzane w tej fabryce cieszyły się wielkim powodzeniem i przez ćwierć wieku były bezkonkurencyjne. Oprócz swego podstawowego zastosowania do utleniania azotu, były stosowane także do zabezpieczania linii elektrycznych przed wyładowaniami atmosferycznymi, w ochronie odgromowej dużych stacji radiotelegraficznych (m.in. na wieży Eiffla w Paryżu), poprawy współczynnika mocy oraz umożliwienia pracy silnikom trójfazowym zasilanym z sieci jednofazowych. Po rozwiązaniu problemu z wytwarzaniem kondensatorów WN powstała w Fryburgu modelowa instalacja do produkcji kwasu azotowego o mocy 25 kW, a w 1904 r. w Verey o mocy 75 kW.

Ignacy Mościcki opracował także piec elektryczny, w którym pod wpływem wirującego pola magnetycznego powstawał wirujący łuk elektryczny. W 1908 r. duże szwajcarskie przedsiębiorstwo Aluminium Industrie A.G. Neuhausen rozpoczęło budowę fabryki kwasu azotowego w Chippis według projektu polskiego chemika, wybudowanym i uruchomionym pod jego kierownictwem. Dwa lata później w tym zakładzie wyprodukowano pierwszą cysternę kwasu azotowego wytwarzanego tą metodą.

W początkach 1912 r. Mościcki odrzucił propozycję pracy w prywatnym laboratorium w Zurychu z możliwością prowadzenia własnej pracy badawczej. Tęsknota za Polską skłoniła go do przyjęcia oferty pracy na Politechnice Lwowskiej. Ówczesne środowisko naukowe przywitało słynnego naukowca bardzo życzliwie, a problem braku jego stopni naukowych rozwiązano poprzez mianowanie Ignacego Mościckiego profesorem zwyczajnym technologii chemii nieorganicznej i elektrochemii technicznej oraz – na Oddziale Elektrotechnicznym Wydziału Mechanicznego – ekspertem od techniki wysokich napięć. W latach 1915-1917 był dziekanem Wydziału Chemicznego, w dalszym ciągu zajmując się pracą naukową z zakresu chemii.

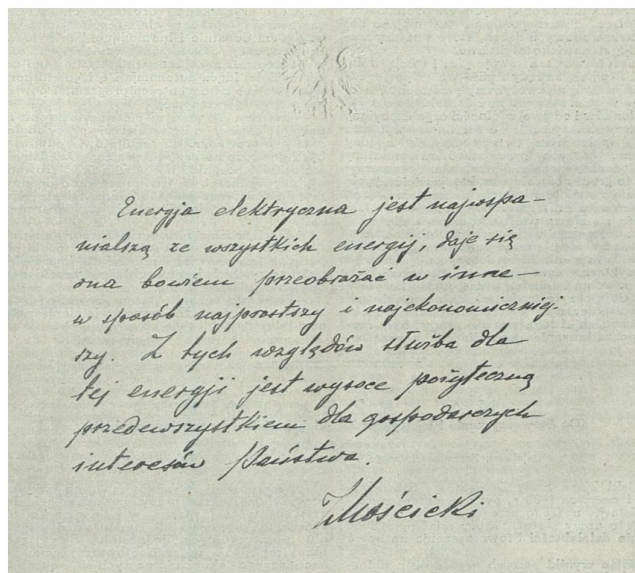
Mościcki nie porzucił również działalności niepodległościowej i od roku 1917 kierował zebraniem konspiracyjnej Ligi Niezawisłości Polski, której celem była konsolidacja partii i organizacji narodowowyzwoleńczych. Po I wojnie światowej, gdy Ignacy Mościcki pod koniec 1919 r. wybierał się do Szwajcarii, otrzymał od ówczesnego ministra robót publicznych zadanie, polegające na przekonaniu znanego inżyniera elektrotechnika Gabriela Narutowicza, późniejszego prezydenta, pracującego wówczas na politechnice w Zurychu, do powrotu do kraju.

W początkowym okresie po odzyskaniu przez Polskę niepodległości – I. Mościcki zajmował się odtworzeniem przemysłu chemicznego i produkcji nawozów sztucznych na ziemiach zrujnowanych po I wojnie światowej (m.in. słynna fabryka w Chorzowie, którą kierował do końca 1925 r.). W czerwcu 1925 r. prof. Mościcki został wybrany na rektora Politechniki Lwowskiej, nie objął jednak tej funkcji, gdyż jesienią tego roku przyjął wakujące stanowisko kierownika Katedry Elektrochemii Technicznej na Politechnice Warszawskiej. Od 1 października 1925 r. był więc profesorem dwóch uczelni. Nie trwało to jednak długo, gdyż po wydarzeniach przewrotu majowego – w czerwcu 1926 r. został powołany na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej. Zrezygnował wówczas z pracy w Politechnice Lwowskiej przyjmując godność profesora honorowego. Powołanie prof. Mościckiego na prezydenta było niepowetowaną stratą dla nauki polskiej. Miał teraz niewiele czasu na zajmowanie się nauką, choć wynalazł jeszcze urządzenie do wytwarzania zjonizowanego powietrza.

Zdjęcie 5. Ignacy Mościcki – Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1926-1939 [13]

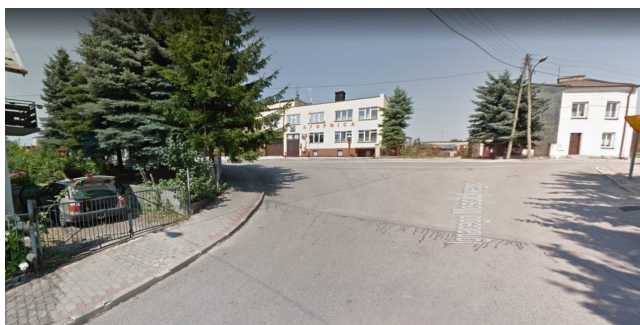
Ignacy Mościcki był członkiem wielu towarzystw naukowych oraz delegatem do Państwowej Rady Elektrycznej w Warszawie. Otrzymał godność doktora honoris causa Politechniki Lwowskiej (1921), Warszawskiej: Wydziału Elektrycznego (1925) (głównie za osiągnięcia w dziedzinie elektrochemii i kondensatorów WN) i Wydziału Chemicznego (1926), Akademii Górniczej w Krakowie, uniwersytetów we Fryburgu, Strasburgu, Paryżu, Tartu, Warszawie i Wilnie. Został odznaczony m.in. Orderem Orła Białego, Krzyżem Wielkim i Komandorskim z Gwiazdą Orderu Polonia Restituta, a także uhonorowany bardzo licznymi odznaczeniami zagranicznymi. Był autorem ponad czterdziestu patentów oraz prac wielu prac naukowych. Mościcki należał do grona pierwszych członków założonej w 1908 r. Sekcji Elektrotechnicznej przy lwowskim Towarzystwie Politechnicznym, która w 1919 r. przekształciła się w Lwowskie Koło SEP. Mościcki, już jako prezydent, podtrzymywał swój kontakt z SEP, biorąc udział w cyklicznych Zgromadzeniach, zaś w roku 1930 została mu nadana godność członka honorowego SEP.

Zdjęcie 6. Dedykacja prezydenta Mościckiego dla SEP na II Walnym Zgromadzeniu Członków SEP w Warszawie w 1930 r. – „Energja elektryczna jest najwspanialszą ze wszystkich energii, daje się ona bowiem przeobrażać w inne – w sposób najprostsz y i najekonomiczniejszy. Z tych względów służba dla tej energii jest wysoce pożyteczną przede wszystkim dla gospodarczych interesów Państwa.
Mościcki” [12]

17 września 1939 r. opuścił kraj i został internowany w Rumunii, gdzie dwa tygodnie później przekazał urząd prezydenta Władysławowi Raczkiewiczowi i jako osoba prywatna wyjechał do Fryburga. Ze względu na złą sytuację finansową w 1941 r. przeniósł się do Genewy, znajdując pracę w laboratorium chemicznym. W 1942 r. ze względu na pogarszający się stan zdrowia – został zmuszony do rezygnacji i przejścia na utrzymanie polskiego przedstawicielstwa w Szwajcarii. Umarł 2 października 1946 r. w Versoix niedaleko Genewy, gdzie został pochowany.

Postać Prezydenta RP Ignacego Mościckiego została uhonorowana w dwóch miastach województwa świętokrzyskiego – Stopnicy i Skarżysku-Kamiennej. O ile w pierwszej miejscowości – jako motywacji do nadania nazwy ulicy – można doszukiwać się głównie w zasługach politycznych na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości oraz jej odbudowy po I wojnie światowej (m.in. obecność nieopodal ul. Wincentego Witosa, byłego premiera z czasów II RP), o tyle w drugiej – upamiętnienie w typowo industrialnym rejonie miasta – może budzić skojarzenia związane z dorobkiem naukowym i przemysłowym znanego uczonego. Przy ul. Mościckiego w Skarżysku-Kamiennej mieści się elektrociepłownia zasilająca w gorącą wodę użytkową m.in. Zakład Metalowy Mesko S.A.

Zdjęcie 7. Ulica Ignacego Mościckiego w Stopnicy – z widokiem na budynek Ochotniczej Straży Pożarnej [14]

Zdjęcie 8. Ulica Ignacego Mościckiego w Skarżysku-Kamiennej, mieszcząca się w postindustrialnej dzielnicy zakładów wielkopowierzchniowych [14]

Zdjęcie 9. Ulica Ignacego Mościckiego w Skarżysku-Kamiennej, widok na elektrociepłownię Zakładów Metalowych Mesko S.A. [14]

Zdjęcie 10. Ulica Ignacego Mościckiego w Skarżysku-Kamiennej, widok na stację PGE Dystrybucja w obrębie elektrociepłowni – z jednym polem 110 kV wyposażonym m.in. w ograniczniki przepięć (w rozwój których miał udział Ignacy Mościcki) i transformatorem 110/6kV [14]

Podsumowanie

Obecne województwo świętokrzyskie, na którego terenie mieścił się Staropolski Okręg Przemysłowy, a następnie Centralny Okręg Przemysłowy – jako rdzenie polski region, posiada niezwykle bogate, chociaż – zwłaszcza w okresie rozbiorowym i wojennym – trudne dzieje. Ziemia świętokrzysko-sandomierska wydała na świat i przyciągała wizjonerów, naukowców, pionierów i przemysłowców, którzy odcisnęli głębokie piętno na obecnym kształcie i charakterze tego regionu. W powyższym artykule skupiono się na dwóch wybitnych postaciach, które pomimo różnic dotyczących przywiązania do kieleccyzny w okresie swojej działalności – posiadają wspólny mianownik, którym jest działalność patriotyczna oraz naukowo-techniczna w podobnym przedziale czasowym oraz wizja silnej, niezależnej i uprzemysłowionej Polski, tak brutalnie zniszczonej w następstwie II wojny światowej. Miasta i instytucje województwa świętokrzyskiego, mając świadomość swojego dziedzictwa, niewątpliwie oddały należny hołd Tomaszowi

Ruśkiewiczowi i Ignacemu Mościckiemu, dwóm wybitnym postaciom kształtującym polski przemysł, w tym i elektrotechnikę.

opracowanie: Michał Berezowski

Politechnika Gdańska, Wydział Elektrotechniki i Automatyki

semestr 1, studia niestacjonarne 2 stopnia, kierunek elektrotechnika

Projekt wykonany w ramach przedmiotu Historia techniki, semestr zimowy 2022/2023

Bibliografia:

[1] Huta Józef

https://pl.wikipedia.org/wiki/Huta_J%C3%B3zef (data dostępu: 10.10.2022)

[2] Długa droga od Akademii Górniczej w Kielcach do dąbrowskiej Szttygarki

<https://kontkiewiczfamily.wordpress.com/2019/04/03/dluga-droga-od-akademii-gorniczej-w-kielcach-do-dabrowskiej-szttygarki/> (data dostępu: 10.10.2022)

[3] Świętokrzyskie śladami Stanisława Staszica

<http://www.tp.agh.edu.pl/obiekty/akademia-gornicza-w-kielcach/2/> (data dostępu: 10.10.2022)

[4] Politechnika Warszawska – Wydział Zarządzania

<https://wz.pw.edu.pl/index.php/Wydzial/Tradycja/Historia/Od-ksztalcenia-technicznego-do-menedzerskiego/Swietokrzyska-Szkola-Akademiczno-Gornicza.-1816> (data dostępu: 10.10.2022)

[5] Fabryka Lamp Elektrycznych CYRKON (Warszawa)

http://lighting.pl/Wydarzenia-branzowe/wydawnictwa-branzowe/Fabryka-Lamp-Elektrycznych-CYRKON-Warszawa_ (data dostępu 10.10.2022)

[6] Ginał K.: *Tomasz Ruśkiewicz (1867-1926) Elektryk – Przemysłowiec – Społecznik*, - Zeszyty

Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki PG, ISSN 2353-1290, Nr 74/2022, V Symposium Historii Elektryki, 12-13 maja 2022, Katowice

[7] Ginał K.: *Historia Oddziału Kieleckiego SEP - Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki*

PG, ISSN 2353-1290, Nr 70/2020, VI Symposium Historii Elektryki, 9-10 listopada 2022, Białystok

[8] Stowarzyszenie Elektryków Polskich

<https://sep.com.pl/aktualnosci/tomasz-ruskiewicz-1867-1926-patron-oddzialu-kieleckiego-sep.html> (data dostępu: 11.10.2022)

[9] Projekt KOŃSKIE.ORG.PL

<https://www.konskie.org.pl/2012/07/tomasz-ruskiewicz-1867-1926.html> (data dostępu: 11.10.2022)

[10] TVP3 Kielce

<https://kielce.tvp.pl/55756074/tajemnice-i-kontrowersje-parkustadionu-w-muzeum-historii-kielce> (data dostępu: 12.10.2022)

[11] Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej

https://bcpw.bg.pw.edu.pl/Content/4628/przeglad_techiczny_1911_t49_s48.pdf (data dostępu: 12.10.2022)

[12] Instytut Napędów i Maszyn Elektrycznych KOMEL

http://www.komel.katowice.pl/ZRODLA/FULL/113/ref_32.pdf (data dostępu: 12.10.2022)

[13] Program „Niepodległa”

<https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/ignacy-moscicki-chemik-ktory-zostal-prezydentem/>

(data dostępu: 12.10.2022)

[14] Mapy Google

<https://www.google.pl/maps> (data dostępu: 12.10.2022)